

Jak zpracovat teoretickou část kvalifikační práce

Jiří Mareš

Univerzita Karlova v Praze

Lékařská fakulta v Hradci Králové

Problémy s psaním kvalifikační práce

- většina studentů nemá zkušenosti s psaním **rozsáhlejšího** textu
- většina studentů nemá zkušenosti s psaním **odborného** textu
- student musí sladit několik činností:
 - ◆ absolvování studijních povinností (přednášky, semináře, dílčí zkoušky)
 - ◆ samostudium
 - ◆ získání přístupu do institucí, kde chce výzkum provádět
 - ◆ provádění dílčího výzkumného šetření
 - ◆ zpracování a interpretování získaných dat
 - ◆ u kombinované formy studia ještě **zaměstnání** a **rodinné povinnosti**

Výchozí předpoklad

- vhodné zvolené téma pro výzkum
- tento krok je zásadní pro celou další práci
- na volbě tématu se podílejí:
 - ◆ katedra tím, která témata vypisuje
 - ◆ vyučující, k nimž má student důvěru
 - ◆ student sám

Připravil Prof. J. Mareš LF UK Hradec Králové

Výchozí předpoklady

Každý autor:

- než začne sám zkoumat určité téma, musí zhodnotit dosavadní stav bádání
- student má za povinnost zpracovat přehledovou studii
- to ho donutí hlouběji se danou problematikou seznámit
- je nepravděpodobné, aby platil výrok některých začátečníků: *tohle téma ještě nikdo nezkoumal ...*
- zpracování přehledové studie je pracná a časově náročná činnost

Připravil Prof. J. Mareš, LEUK Hradec Králové

Kvalifikační práce

- **rozsáhlejší** písemná práce (50-150 stran)
- její sepsání a obhájení je nutná, nikoli postačující podmínka k úspěšnému absolvování studia
- musí jít o **originální** práci (problém plagiátorství)
- **zpracovanou samostatně** s využitím citovaných pramenů a s využitím konzultací u školitele a dalších odborníků
- jazykově a stylisticky jde o žánr **vědecký text**
- nutno rozlišit: názory studenta **X** názory citovaných autorů
- nutno rozlišit: výzkumně doložená dílčí fakta **X** vědecky podložená zobecnění (výsledky meta-analýzy) **X** jen předpokládané souvislosti

Části práce	Podrobnější komentář	Poznámky
Titulní stránka s hlavičkou instituce	Podle fakultního předpisu	Často se vyžaduje titulní strana nejen v mateřském jazyce, ale také v angličtině.
Abstrakt celé práce	Obvykle půl stránky; někdy je předepsán počet slov či počet znaků.	Vyžaduje se jak v mateřské jazyce, tak v angličtině.
Úvod	Vysvětluje volbu tématu, souvislosti výzkumu.	Píše se obvykle až v době, kdy je text disertace hotov
Obsah práce	Strukturovaně podle kapitol a oddílů s uvedením stránek.	Často se používá desetinné třídění: 1. xxxxxxxxxxxxxxxx 1.1 xxxxxxxxxx 1.1.2 xxxxxxxxx 1.1.3 xxxxxxxxx 2. xxxxxxxxxxxxxxxx 2.1 xxxxxxxxxx 2.1.1 xxxxxxxxxxxxx 2.1.2 xxxxxxxxxxxxx atd.
Čestné prohlášení	Doktorand prohlašuje, že práci vypracoval sám a že cituje všechny prameny, z nichž čerpal.	Pojistka proti plagiátorství.
Poděkování	Obvykle se děkuje školiteli, rodině, spolupracovníkům, kteří se podíleli na řešení.	Zdvořilostní část; nebývá povinná.

Cíle práce	Stručně, konkrétně, aby se jejich splnění dalo kontrolovat; zpravidla pomocí sloves v infinitivu.	Co konkrétně chci zkoumat? Co ponechávám stranou a nebudu zkoumat?
Teoretická část práce	Širší kontext zvoleného tématu	Kam téma patří?
	Zdůvodnění výběru řešeného tématu	Proč právě toto téma?
	Přehled a srovnání teoretických přístupů.	Které teorie se snaží vysvětlit zvolené jevy?
	Přehled dosavadních výzkumů v zahraničí	Co se zatím vybádalo venku?
	Přehled dosavadních domácích výzkumů	Co se zatím vybádalo doma?
	Volba teoretického přístupu užitého v disertaci.	Co jsem si zvolil/a z široké palety možností? Na co navazuji?
	Vymezení základních pojmů užívaných v této práci.	Co budu rozumět pod těmito odbornými výrazy?
	Přechod k empirické části práce (shrnutí teoretické části)	Jak souvisí to, co chci zkoumat, s tím, co jsem načetl/a?

Empirická část práce	Cíle empirické části	
	Zkoumaný soubor a způsob jeho výběru	
	Použité metody	
	Výsledky	
	Diskuse	
Závěry		
Literatura		
Seznam tabulek		
Seznam grafů		
Použité zkratky		
Přílohy	Souhlas s výzkumem v dané instituci, souhlas etické komise s výzkumem atd.	
	Plné znění použitých nástrojů (dotazníků, schémat pro rozhovory)	
	Podrobnější tabulky výsledků	
	Ukázky výtvorů (kresby, rukopisné texty, fotografie)	
	Doslovné protokoly	

Výchozí podklady

- začít pracemi typu **přehledové studie**, přehledová sdělení (v angl. *review*)
- pátrat po **meta-analýzách** u zvoleného tématu
- pátrat po diskusích a polemikách ke zvolenému tématu
- teprve potom přejít k jednotlivým konkrétním výzkumům
- vedeme studenty, aby čerpali i ze zahraniční literatury

Připravil prof. J. Mareš, LF UHK Hradec Králové

Zdroje přehledových studií

- specializované přehledové časopisy pro daný obor
- běžné odborné časopisy mívají zvláštní rubriku nazvanou přehledové studie, přehledová sdělení
- monografie na dané téma
- domácí (zahraniční) kvalifikační práce na internetu
- *handbooky* a (zahraniční) specializované encyklopedie

Připravil Prof. J. Mareš, LF UK Hradec Králové

Hotové přehledové studie

Čím jsou pro začátečníky užitečné ?

1. ukazují, co se v daném oboru či tématu oboru považuje za klíčové práce
2. kdo jsou asi klíčoví a nejcitovanější autoři
3. co se považuje za okrajové přístupy a slepé uličky
4. jak se formálně člení přehledová studie (oddíly, titulky, mezititulky, poznámky, typy tabulek)
5. jak vypadá jazyk přehledové studie, jaký je to textový žánr

Časový rozvrh činností (modifik. podle Pace University, 2001)

Typ činnosti	1. ročník	2. ročník	3. ročník
Sepsání základních tezí disertace	X		
Posouzení školitelem	X		
Sepsání komentované osnovy disertace	X		
Předložení materiálu oborové radě	X		
Konečná podoba struktury disertace (Dissertation proposal)		X	
Pracovní verze kapitoly 1 a 2		X	
Pracovní verze kapitoly 3		X	
Pracovní verze kapitoly 4		X	
Konečná podoba kapitoly 1-3			X
Konečná podoba kapitoly 4 -5			X
Pracovní verze článku do časopisu			30. duben
Definitivní verze celé disertace			30. duben
Obhajoba disertace			květen

TABLE 2 Summary of the generic QoL measures identified

Measure and study	Respondent	Age range (years)	No. of items	No. of domains	Name of domains	Reliability	Validity	Origin
Child Health and Illness Profile (CHIP-AE) Riley et al., 1998, ^{107,108} Starfield et al., 1993, ¹⁰⁹ 1995, ¹¹⁰ 1996 ¹¹¹	Self	11-17	153	6	Achievement, comfort, disorders, resilience, risks, satisfaction	Test-retest Internal consistency	Criterion Convergent	USA
Child Health Questionnaire (CHQ) Landgraf et al., 1997, ¹⁹ 1998 ¹²	Self Parent	10-19 4-19	87 98, 50, 28	12	Physical functioning, role/social functioning (physical), general health perceptions, bodily pain, discomfort, general behaviour, mental health, self-esteem, role/social functioning (emotional), parental impact (emotional), parental impact (time), family activities, family cohesion Global item: change in health	Internal consistency	Concurrent	USA
Child Quality of Life Questionnaire (CQQL) Graham et al., 1997 ¹¹³	Self Parent	9-15	15	15	Getting about and using hands, school, out-of-school activities, friends, family relationships, discomfort due to bodily symptoms, worries, depression, seeing, communication, eating, sleep, appearance	Test-retest	Convergent	UK
Dartmouth COOP Functional Health Assessment Charts COOP adolescents: Wasson et al., 1994, ¹¹⁴ 1995 ¹¹⁵	Adolescent	Adolescent	6	6	Physical fitness, emotional feelings, school work, social support, family communication, health habits	Test-retest	Construct	USA
Exeter Health-Related Quality Life Measure (EHRQL) Eiser et al., 2000, ¹¹⁶ 1999 ¹¹⁷	Self	7-12	16	-	Dimensions yet to be proposed	Internal consistency	Clinical	UK
Functional Status (II) R (FSIIR) Stein & Jessop, 1990 ¹⁴	Parent	0-16	43 14	8	Communication, mobility, mood, energy, play, sleep, eating, toileting	Internal consistency	Construct	USA

continued

Články v odborném periodiku

- Jako **vědecké články** se českým vysokým školám nezapočítávají články v jakémkoli českém odborném periodiku
- pouze v těch časopisech, které byly uznány za vědecké, odborně kvalitní
- aby mohly být uznány za odborně kvalitní, musí splňovat kritéria, která stanovila Rada vlády pro výzkum, vývoj a inovace; pak se dostanou na seznam Rady vlády
- seznam se čas od času inovuje: přibývají na něm nové tituly, jiné jsou zase vyřazovány
- **Seznam recenzovaných neimpaktovaných časopisů (periodik) vydávaných v České republice**

Jak postupovat při psaní?

- vést si slovníček odborných termínů
- mít materiály pohromadě (krabice, zásuvka atd.)
- při výpiscích si hned zaznamenávat přesné citace
- psát v cyklech, aby se snáze navazovalo a snáze udržel jednotný styl výkladu: 1, 1-2, 1-2-3, 1-2-3-4 atd.
- předvídat čtenářovy obtíže: je to podobné, ale liší se v to určitých detailech? Je to rozdílné, ale má to společné dva předpoklady?
- kreslete si pojmová schémata, vyjasněte si vztahy mezi základními pojmy Vaší disertace (strukturní model Vašeho výzkumu)

Jak postupovat při psaní?

- Diskutujte s kolegy o své práci.
- Když podstatu vysvětlujete někomu, kdo není v daném tématu odborník, donutí Vás to k výstižnějším formulacím.
- Promýšlejte slabiny Vašeho přístupu a sepište si je.
- Formulujte, v čem je vlastně přínos Vaší práce, co nového přináší.
- Konzultujte podobu své práce s vedoucím/školicí a pečlivě poslouchejte jeho dotazy a připomínky.
- Nespokojujte se s lokálním rámcem, odborná práce musí obstát v širším kontextu.

Typické chyby při přípravě podkladů

Student **nerozlišuje** mezi kvalitou různých publikací (Dunkin, 1994)

- v každém oboru vychází široké spektrum publikací
- existují časopisy s vysokou náročností, velkým odborným renomé a velkou mírou vlivu na výzkumnou komunitu (*impact factor* - detaily *Web of Science*)
- časopisy málo náročné —> texty málo kvalitní
- sborníky z konferencí (problém s recenzováním)
- sborníky fakult
- internetové zdroje – velmi rozdílná kvalita

Terminologicko-koncepční chyby

- nerozpoznané rozdíly v používání téhož pojmu u různých autorů;
- stejné označení, ale různý obsah (jiná výchozí teorie, jiná operacionalizace, jiný měrný nástroj)
- týž výchozí cizojazyčný pojem figuruje v českých a slovenských překladech pod různými názvy, např. *subjective well-being*
- věcně téměř shodný koncept je slovně označován rozdílnými výrazy

Připravil prof. J. Mareš, LEUK Hradec Králové

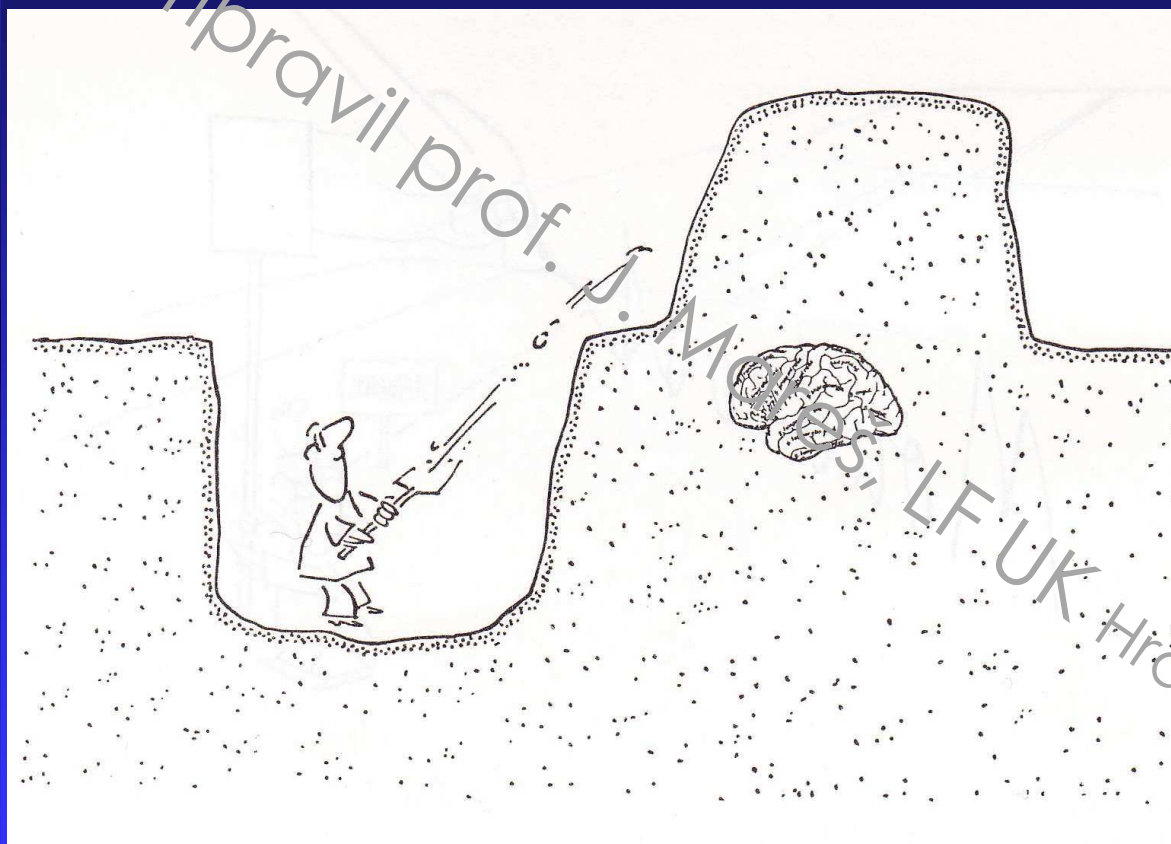
Ignorování historického času

- student-autor přehledové studie mylně předpokládá, že rozdíly mezi generacemi v jedné zemi jsou zanedbatelné
- citují se **výzkumy desítky let staré**, ale determinanty se změnily;
- změnila se sociálně-kulturní situace, podoba školy, rodinné zázemí, způsob trávení volného času, složení heterogenita populace (sociální, etnická)
- student-autor mylně předpokládá, že změny jsou způsobeny jen velkými dějinnými událostmi v dané zemi
- výzkum Pražské skupiny školní etnografie ukázal posun už po 10 letech (1991-2001) „jiná generace“, jiné kulturní modely, hodnoty, móda, hry

Závěr

- psaní teoretické části práce je náročné na čas, na intelektové úsilí
- vyžaduje kritičnost i sebekritičnost
- zabere mnohem více času, než předpokládáte
- vyžaduje zkušenost a nadhled. Vy je teprve průběžně získáváte
- snažte se získávat kvalitní zpětnou vazbu a to včas, ne až u obhajoby
- zvládli to mnozí před Vámi, nepropadejte pesimismu
- výsledek stojí za to.

Co když nebudete rady respektovat?

Ivan Steiger (1990)